

HATÁRMEGYEI NAPLO

Előfizetési árak

Melyben:		Vidéken	
1 óra	1 K.	1 óra	1-50 K.
1 évre	3 K.	1 évre	4-50 K.
1 évre	6 K.	1 évre	9 K.
1 évre	12 K.	1 évre	18 K.

Megjelenik minden hétköznap este 8 órakor

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Szent István-tér 1.

Egyes szám: 4 fillér.

Hirdetés díjszabás szerint.

felelős szerkesztő és lapfőigazgató: Baranyay Lajos.

Középeurópai szövetség.

Széchenyi Viktor gróf főispán felolvasásának vázlatát a Múzeumegyesület megnyitóján.

A nagy háborúnak a vége felé mindenki úgy érzi, hogy a népek borzalmas dúlása felbontotta a régi kereteket, a melyekben Európa lakói eddig egymás körül elhelyeződtek. Tudósok és nemtudósok érzik, hogy ezután nem élhetünk többé úgy, mint a hogyan eddig éltünk. Hiszen Európa két nagy táborra szakadt: a német és magyar egymásnak vetve a hátát, vállát; védi magát és visszatámad s körülötte az angol, francia, orosz, olasz, amelyek gyűrűben iparkodnak körülhurkolni és megfojtani. A győzelem véreskaru géniusza fáradtan, lihegve bár, de mellettünk áll s midőn a jövőbe tekint, egyetértésre és egymás támogatására int bennünket. A veszély, ellenségeink irigysége, kapzsisága nem hal ki a lelkekből akkor, ha lábaink alá tiportuk is őket. A míg élnek, mindig gyűlölni fognak bennünket s ha meghajolnak előttünk, csak azért hajolnak meg, mert erősebbek voltak náluk s kényszeríteni bírtuk őket. Erősek azonban csak úgy és akkor lehetünk, ha továbbra is összetartunk.

Egy másik világháborút nem bír ki Európa, azért meg kell alakítani a középeurópai államok szövetségét.

Auf ewig ungetheilt.

Igy fejezi ki Naumann a jövő programját.

Ki kell küszöbölünk minden ellentétet, amely az államokat egymás elleni küzdelemben emésztethetné. Vallási, nemzetiségi, gazdasági ellentétek nem ágaskodhatnak közöttünk akadályul. Mi nem harcolhatunk egymás ellen, mi nem építhetünk Ausztria és Németország — Csehország és Magyarország határain élő-vészárkokat, hogy egymás ellen küzdjünk. A lövészárkok, a határok nagyszabású

erődítményei valahol Kurlandban fognak majd kezdődni és Románia határain végződni, valahol a Rajna vidékén le az Alpeselekig fognak őrt állni, fenyegetve minden nyugatról készülődő betörőt.

A szlávság és az őt támogató jóbarátok ellen a germán-magyar szövetség áll őrt a jövő kultúrája és fennmaradásunk mellett.

Naumann ebben a szövetségben Magyarországot szinte döntő tényezőnek tekinti. A germánok fajukban nyelvileg is érzik az egymásra utaltságot, s ha mi reánk nem lehetne számítani ebben a szövetségben, akkor az egész szövetség semmivé tenne. Roppant értékesnek találják a magyar nemzetet, szívóssága dacosan kitartó ereje, hűsége, megbiz-

hatósága föltétlen érték. Mint fajt a spányollal hasonlítanak bennünket össze. Jól tudják azt is, hogy nemzeti önállóságunkért, fajunk tisztaságáért a végletekig tudnának ellenállni. Ezért a mi szuverenitásunkat meg kell őrizni, sőt fejleszteni, mert hiszen a mi erőnk ebben van.

Legyen közös a katonaság, illetőleg a hadvédelem, legyen közösség a gazdasági életben. Mert mit ért az egész nagy háború, miért ontották ki milliók vérért, miért rombolták össze évszázadok és évezredek kulturértékét, ha a nagyháború után ott vagyunk, ahol voltunk, ha ismét ki vagyunk téve egy olyan veszedelemnek, amely a vérontást és minden szellemi és anyagi értékrettevését újra kezdheti.

A világháború.

A balkáni események.

A szerb hadsereg folytatja visszavonuló útját. A bolgárok elől menekül és ma már nemcsak a semleges újságok, hanem az entente-lapok is hírül hozzák, hogy kiüritik legközelebb Monasztirt is. Montenegró felé vezető útjukat Kövess tábornok hadserege állja el. A tábornok folyton előrehalad a Szandzsákban és már csak negyven kilométernyire van Novibazartól. Rigómező felé törekedik a szerb sereg egyik része, talán az utolsó csatáért lesz ez, ahol ez a szerb seregész megegyezően összemérheti fegyverét a győztes ellenel. A szerb sereggel együtt különben megkezdtek a visszavonulást a montenegróiak is, akik a Visegrád közelében levő frontjától visszafelé nyomulnak.

Az entente nem segíthet Szerbián. Sem Görögország, sem Montenegró, sem Albánia felől nem közeledhetnek Monasztirt felé. Görögország és Románia semlegessége biztosabban van szó arról, hogy Görögország a területére menekülő szerb, angol és francia csapatokat le fogja fegyverezni. Kérdés, hogy a lefegyverzendő csapatok fognak-e ellentámadást támasztani vagy sem... Romániában a politikai élet nagyon eleven.

Az orosz hadsereg azonban

nem fog átvonulhatni Románia testén. A ruszofil konzervatívok vezérek, Filipiscu egy Jászvárosban tartott népgyűlésen ugyan saját hazáját fenyegette meg azzal, hogy az orosz hadsereg át fog vonulni Románián, de bizonyos, hogy a kormány azt el nem tűri és ma már arról is beszélnek, hogy a kormány törvény erejével fog véget vetni a román ruszszofel agitációjának, amely immár a hazaárulással és felségárulással határos.

A szerbek üldözése.

A szandzsák határán küzdő osztrák-magyar csapatok az utolsó montenegrói utóvédéket visszavetették a Limen túl.

A szerbek üldözése mindenütt folyik. A Sjenica felé előnyomuló osztrák-magyar hadoszlop küzdte az ellenséget Javortól északra levő, szívoisan védelt hegyi állásaiból.

Kövess tábornok német csapatai tegnap este Raskától fel-napi járásra voltak. Kursumljeban utcai harcok fejlődtek ki.

Olasz hadszíntér.

Tegnap a görzi szakaszon nem voltak nagyobbárvány gyalogsági harcok. Az előző napokhoz arányitva az olasz tüzérség lényegesen kisebb tevékenységet fejtett. A helyzet az egész délnyugati harcvezetőn változatlan.

A Múzeumegyesület.

Büszkék vagyunk rá és megelégedéssel mondhatjuk, hogy ez a kitünő egyesület sokkal több reményt vált be, mint amennyit valaha is hozzáfűzhetünk. Nagyszerű gyűjteménye, amely már nem fért meg a régi keretek közt, nem elég neki, a mult alapján állva, a jövőért dolgozik a jelen élet lelkeiben.

A Múzeumegyesület működése egész kulturprogram városunk életében, amit a szerdai előadás is gyönyörűen bebizonyított.

Az első szót az egyesület elnökének, Széchenyi Viktor gróf főispánnak adta át, aki mint igazán praktikus ember, a farszót elméleti fejtegetések helyett egy roppant érdekes kérdést tárt hallgatói elé:

Milyen legyen a jövő Európa képe?

Naumann német politikusnak óriási érdeklődést keltő riportát ismertette. Németországban egész nagy irodalma van ennek a kérdésnek, azonban alig van politikus, akinek irányzsméi nagyobb szenciót keltek volna, mint Naumannéi. A felolvasás gondolatait vázlatosan lapunk első helyén ismertettük s hogy a hallgatóság mindvégig feszült figyelemmel és lelkesedéssel hallgatta, magától érthető.

A másik előadó Mátra Rudolf főgimnáziumi igazgató volt, aki a jövő iskolájáról tartott szabadelőadást. Az új igazgatónak ez volt a bemutatkozója a székesfehérvári közönség előtt s természetes, hogy rendkívül érdeklődés előzte meg. Megvalljuk, hogy a helyzete se volt könnyű. Dombi Márk dr, után, akinek kristálytisza, eszmékben és hatásokban pazarul gazdag előadása fejlethetetlenek maradnak Fehérvár közönsége előtt — mondom Dombi Márk dr. után bárkire nehéz feladat várt volna S most azt mondhatjuk, hogy csak büszkeséggel és megelégedéssel szólhatunk az új igazgatóról. Egészen más egyéniség, mint Dombi. Azonban az értékét szívesen állítjuk melléje. Roppant meglepetésünkre egy verbéli költőre találunk benne. A matematika tudós professzora, akit a költői frazeologia szárnyain ódai hangulatokra ragad. Az előadása, ha egy kissé professzoros is, de tüzel és fölemel, csodálatosan tisztá, a legkisebb dőccenés nélkül. A hangját kimélti ugyan, de tisztán és érthetően élvették. Ami fő, nem vészettünk el belőle egy szót sem, mert a közönség oly halálos csöndben hallgatta végig, hogy még a suttoágást is megértették volna. Témája a *jövő iskolája* volt. A mi a háboruban érték van: a hazaszeretet, jórészt az iskola hatása nyomán kelt utjára. A jövőben meg kell értenün

azt, amire a háboru tanított bennünket, hogy eltűnik az egyén és helyébe lép a közösség. A jövő iskolája tanít meg bennünket az altruizmusra, arra, hogy a magunk ereje másokért van.

Egyébiránt a pompás és értékes előadást a direktor ur szíves volt lapunk számára átengedni, amelyet legközelebb egész terjedelmében közlünk.

A Múzeumegyesület az előadásokon kívül zenei szórakozásról is gondoskodott: a legelőkelőbb művészek gyönyörűséges játékaival szórakoztatott bennünket, amelyek — ámbár a műsor jó két órát foglalt le — elfelejtettek velünk mindent és a művészet és tudás fenntartás régióiba emelték lelkünket. Hálás köszönet érte. —lk—

Székesfehérvár harmadik hadikölcsöne.

Székesfehérvár harmadik hadikölcsönjegyzésének eredményét lapunk tegnapi számában egy részben már közöltük. A többi pénzintézeteknél a következő eredménnyel zárult a hadikölcsönjegyzés:

A **Városi Takarékpénztárban** az első hadikölcsönjegyzés alkalmából 1.823.150 koronát, a másodiknál 1.410.350 koronát, a harmadiknál 1.523.150 koronát, összesen 4.756.650 koronát jegyezték. Ebből az intézet 300.000 K-t jegyezteti.

A **Kereskedelmi Bankban** az első alkalommal 1.692.150 koronát, a másodiknál 1.473.400 koronát ezuttal 1.216.700 koronát, vagyis összesen 4.382.250 K-t jegyezték.

A **Közgazdasági Bankban** az első alkalommal 501.000 koronát jegyezték, a második alkalommal 703.650 koronát, ezuttal 1.003.600 koronát, vagyis összesen 2.205.250 koronát.

Az **Általános Bankban** a harmadik hadikölcsönre körülbelül 349.000 koronát jegyezték.

A **Kölcsönös Segélyzőben** az első alkalommal 31.700 koronát, másodsor 86.800 kor-t, ezuttal 171.200 vagyis összesen 289.700 koronát.

Fényes eredménnyel végződött végül a Keresztény Hitelszövetkezetnél is a harmadik hadikölcsönjegyzés, amelynek összeállítása holnap fog megtörténni. A Hitelszövetkezetnél az első és második hadikölcsönre nagyarányu jegyzések történtek, amint annak idején kimutattuk, s ez beszédes bizonyítéka annak, hogy a polgárság nagy része szintén megértette és megtette hazafias kötelességét. A vármegye pénzügyintézeténél történt hadikölcsönjegyzés eredményét még nem ládtuk be. De, mint halljuk, szintén sikerrel végződött.

NOVEMBER 19.

Ma, november 19-én a mikor a katolikus Anyaszentegyház, a lemondás, az önmegtagadás, a hitvesi hűség, az ideális anyaság, a gazdagság mellett is nem egyszerűségben-élő, övéitől saját palotájából száműzött és mégis megelégedett, a mindenkiben csak a felebarátot látó szeretet mintaképének, szent Erzsébet asszonynak — a türingiai őrgőrf fenkölt hitvesének emlékezetét üli — érdemes kissé magunk közé tekinteni...

Nemcsak a szorosán vett „kiszótlály” de a középosztály is — nagyon nehéz idöket él. A rendkívüli viszonyok az életet küzdelmesebbé, nehezebbé tették. Az „itthonmaradt” férfiaknak is bizony erősen meg kell állniok helyüket — hogy övéiknek a legszükségesebbet előteremtsék. Hányan vannak, kik minden kereset, minden élelem, még a legszükségesebb hűjján is vannak. A kik azt sem tudják, honnét fogják holnap gyermekeiknek a kenyeret előteremteni. Legalább a kenyeret... S ezt is legalább gyermekeiknek...

A sok hadi és kiségitő kórházak telve a könnyebb, súlyosabb és nagyon súlyos sebesültekkel. Az egyiknek karját, a másiknak tüdejét járta át a golyó. Az egyiknek állkapcsát szakította ki a gépfegyver gyilkos lövedéke, a másikat a szemvilágától fosztotta meg örökre a „fehér felhős” srápnal, a harmadiknak mind a két végtagját vitte magával az irtóztos gránát. A negyediknek hősi melle felszakítva az ellenség szuronyától.

Borzasztó kínok között fitrengnek a ridég kórház hideg vágyain. Lelkük számtalanszor átél lázalmukban a rettenetes kézi tusát, a borzalmas emberirtást.

A fronton, a fedezékben összebujt a katonaság. Fiaink, testvéreink, barátaink. Az ellenség éjjel-nappal szakadatlanul pokoli „tüzesöt”, bocsájt rájuk. Az ágyuk szünetnélkül démonikus erővel dörögnek. A különböző robbanó lövedékek irtóztos dörrejjel csapódnak a fedezékek közé.

A katonák — ha meg is ki méli őket a nehéz tüzéség minden emberi képzeletet felülmúló borzalmas tüze, a gyehenna kínját szenvedik át ezen idő alatt.

Hát azok a szájalomra méltó fiaink — kik messze, messze oroszországi Ázsia bensejében félvad néptörzsektől őrizva — ádáz ellenség fogságában sinylődnék — s ki tudja mit szenvednek?

És — és mig ezer és ezer anya és hitvestárs a fájdalomtól megörölvé, kétségbeesetten szoritja kezeiben a veszteséglajstrom azon számát, a mely

számára meghozta azt a tollal ecsetelni képtelen tördőfést, hogy „Ó. — „Ó” is „elesett”:

„Addig finom és elegáns grációzus testtartás, ruganyos lépés, könnyed járás, mindegyik mozdulatukban kimért, bódító parfüm, erősen merészszabásu, minmindent sejtető, raffináltan számító ruházatban röjják delnőnk a korzót — és drága idejüket a helyett, hogy meleg szívűk gazdag tárházából a hábaru fakasztotta sebeknek gyógyítására fordítanak — egy, azelőtt sohasem tapasztalt szabadságban töltik el napjaikat.

Az ember nem hinné el, hogy magyar anya szülte e nököt, a kik — mikor férjük vagy testvérik százszoros halálnak néz szemébe — a békeidőnél tiszerte mélyebben őrítik az élvezetek poharát.

Nem érdemlik a magyar nő gyönyörű jelzőjét!

Benedek Rezső.

A villanykérdés.

A város tudvalegőleg komolyan foglalkozik azzal a tervvel, hogy a Phöbus részvénytársaság tulajdonát képező villanyvilágítást saját kezelésébe veszi át, hogy véget vessen annak a sok kellemetlenségnek, amelyet a társaság a város közönségének okoz. A terv megvalósítására egy szakértő bizottságot is alakítottak, amelynek feladata a megváltás módjait előkészíteni. A szakértő bizottság, mint tegnapelőtt jeleztük, azt javasolta a városnak, hogy egyenlőre ne foglalkozzék a tervvel, mert ennek a nagyfontosságú kérdésnek megoldásához a mostani háborus viszonyok nem alkalmasak. Viszont a részvénytársaság adott a városnak egy új ajánlatot, amelyben milliósi befektetést ígért azon esetre, ha a város lemond a megváltási tervéről. Vinkler Vilmos városi főmérnök most egy újabb elaborátumot dolgozott ki, amely a villanykérdés megoldását célozza. A főmérnök javaslatának lényege a következő:

A város közzvilági ácsért eddig fizetett évi 17000 koronát, ami a 25000 koronás annuitással együtt évi 42000 koronát tesz ki, vagyis a városra nézve ennyi évi megtakarítást jelent ezen terheknek a fenti vállalat általi átvétele, ezzel szemben a város ugyan elvesztené jelenleg évi 10000 koronát kitevő 5 százalékos részesedést, de ez 34 év alatt legjobban esetben is csak 700.000 koronát jelentene, míg a fent említett megtakarítások ennek több mint kétszerese, ugyanis 1.470.000 korona lenne a 35 év alatt.

Hogy ez lehetséges legyen a 6 filléres hectowatt óránkénti egységár 7 fillérré lenne fel-

emelő, ami évenként, mintegy 45—50000 K több jövedelmet jelentene a villamos telep részére, de ezzel szemben minden üzleti kockázatot a villanytelep viselné 35 évig.

Másrészt az ajánlott mód mellett a vámpénztár az eddigi közzvilágítási költség alól mentesíthető lenne és az részben az utca rendezésére, részben egy újítási alap létesítésére lenne fordítható.

Az egyfilléres emelés a főmérnök javaslata szerint azért is indokolt lenne, mert a legtöbb hazai városban szintén 7 fillér az alapár, sőt 8 és 9 fillér is, másrészt az egyes fogyasztókra ez alig jelent számottevő megterhelést, mert havonként 1—2 korona különbséget tennek ki csak.

A részvénytársaság pedig egy hatalmas befektetés ígéretével akarja megtartani a telepet. Tegyük fel, hogy ezzel a befektetéssel egy új éra következne, hogy ezután kifogástalan világításunk lenne. Ezt a befektetést bizonyára azért adná meg a társaság, mert egy kitűnő üzletnek kell lennie a telepek, s ezért görcsösen ragaszkodik hozzá.

Hogy milyen jó üzlet a székesfehérvári villamos mű, azt jól tudjuk, felesleges volna bővebben bizonyítani. Helytelen városi gazdálkodás volna tehát egy ilyen jó befektetési forrást elszalasztani. Hiszen éppen arra kell törekednünk, hogy minél szélesebb és sokoldalú városi gazdálkodásunk legyen, amelynek jövedelme elősegíti a város haladását, fejlődését, gazdagodását. Minden városnak, bármennyire is szenvedjen a maradiság bégtegségében, akarva nem akarva, mégis haladnia kell. A haladás pedig újabb terhekkel szokott jelenteni a polgárság válhaira. Ezen újabb terhek slyától ment meg bennünket a modern, okos gazdálkodás, amelynek alapelvei között van az is, hogy a világításnak városi intézménynek kell lennie.

Érdemben természetesen mindig nem foglalkoznak a főmérnök javaslatával, ami részletesen át nem tanulmányozták a részvénytársaság ajánlatát. A főmérnöki javaslat kiindulási pontja tehát az áramfogyasztásnak egy fillérré való emelése, amely szerinte a magánfogyasztással hároneként csak 1—2 korona különbözet lenne. Az áramemelésnek egyáltalában nem lehetünk valami nagy hívei, mert a 6 filléres egység ár is elég magas. Igaz, hogy vannak városok, amelyek még többet fizetnek, de viszont hivatkozhatunk az ellenkezőjére is. Vannak olcsóbb áramú városok is.

A magunk részéről a jelen körülmények között feltétlenül

SÖVEGJARTO vászonruhaza, Barátok épülete.

Nagy választék

fehér és színes barchetok karton, schiffon és damastból. Különféle vásznak, törölközők, abrosz, lepedők és zsebkendők. Agy- és asztalterítők, szőnyeg- és matracszövetekből.

OLCSÓ

szabott árak.

a megváltás hívei vagyunk. Ha most a háboru miatt nem is viheto keresztül, a mostani tart. hatalatlan helyzet némi javításával szenvedjünk át még egy kis időt, de aztán feltétlenül házi-kezelésbe vegyük. Vinkler fő mérnök tervezete a község újabb megterhelésével óhajítja a villanykérdést megoldani, amely végeredményben városra nézve hasznos jelentene. Kérdés azonban, megtudnók-e akadályozni, hogy a mult esetei teljesen megszűnjenek. Nem kellene továbbra is mérgelednünk a zavarok miatt?

Az adonyi járás az iskolás gyermekekért.

A lelkes, hazafias munka és áldozatkészség elismerése előtt emelünk kalapot akkor, midőn az adonyi járás egyházi és világi vezetőségét és a járás községét megdicsérjük, példaképpen oda állítjuk. Mikor a nagy nemzeti létharc megkezdődött, az adonyi járás volt az első, amely összerakta filléreit, hogy az itthoni háboru sebeit enyhítse, s a gyűjtésben is az első lett, oly bámulatos áldozatkészséggel nyilvánult meg a község hazafisága és felebarátszeretete.

Ez a járás most ismét be-széllet-magyaról. Egy oly ne-mes dolgot határozott el, amely-t szintén követendő példaképpen kell odaállítanunk a vármegye többi járásainak, sőt magának Székesfehérvárnak is.

Az adonyi járás Segélyző Bizottsága elhatározta, hogy a hadbavonultak szegény gyermekeinek téli lábbelijére, hogy ezáltal a téli nyomor enyhítése mellett a nemzeti kultúra ügyét is szolgálja — tizenkétezer koronát fog fordítani.

Szinte a toll hegyére kívánkozik ennek a tettnek a megdicsérése, pedig az ilyesmi önmagában hordja az értékét, s talán jobb lesz, ha mindenki maga elmélkedik ezen felebaráti, hazafias és kulturtény felett.

A 12 ezer koronából 13 község tanköteles gyermekei fognak részesülni. És ezen 13 község a papjának, jegyzőjének, tanítójának, kevés számú intelligenciájának köszönheti, hogy ilyen Segélyző Bizottsága van, amelynek vezetője, lelke Csöngedy Gyula esperes-plebános és a járás nagyrabecsült főszolgabírája: Huszár Dezső.

Háborus apróságok.

Mi volt a szerb hadifery? A genfi franciá-orosz niisszió egyik tagja mondotta a következőket:

— Szerbia bukása összefüggésben van Nikolajevics orosz generalissimus bukásával. A nagyherceg a háboru alatt kilenczer járt Szerbiában, ahol minden alkalommal tomboló lelkesedéssel fogadták és rajongták érte.

— Mikor Nikolajevics nagyherceg megbukott, a szerb tisztikar valóságilag kétségbeesett. Nem bizott többé abban, hogy hadiferye, amelyet Nikolajevics állapított meg, sikerrel járjon. A terv az volt, hogy október elején egy időben egy orosz és olasz előnyomulással, a szerbek is offenzivat kezdenek. Attörnek az Aldunán és Száván s Bajág nyomuinak előre. Baja elfoglalásának napja is meg volt állapítva. Október huszonhatodikára tervezték a nagy diadalt.

— A terv nem sikerült, mert meg se kezdhették. Szerbia sirja meg van ásva. Akármilyen szívósan, batran verekszenek, el kell pusztulniok.

A genfi orvos hozzatete meg azt is, hogy a szerb munkásság állandóan agitált a háboru ellen. Az orosz gyűnőkök azonban mindenkit lepenzelték, aminek ez a katasztrófa lett a vége.

Lengyelország vallási statisztikája 1913-ban a lengyel királyság la-osságának 76.0 százaléka katolikus, 3.7 százaléka orthodox, 15.3 százaléka zsidó, 5.3 százaléka protestáns volt. Livánia lakosságának a legutolsó megzámálása 1897-ben történt. Akkor a lakosság 30.8 százaléka katolikus, 52.9 százaléka orthodox, 1.2 százaléka protestáns, 14.1 százaléka zsidó volt. Ruthén-országban ugyancsak 1897-ben volt az utolsó népszámálás. Akkor a lakosság 6.9 százaléka katolikus, 78.1 százaléka orthodox, 1.8 százaléka protestáns és 12.5 százaléka zsidó volt.

Szerbia városai. A szerb városok általában kevés népések. A legnagyobb közöttük Belgrád 90 ezer lakossal. Nisnek csak 25,000 lakosa volt bákeiJóben, Kragujevácnak 18, Leskovácnak 14, Poczarevácnak 14, Sabácnak 12, Pirotának 11, Úszkütnek 47 ezer lakosa volt a legújabb statisztika szerint. Ezek a városok ma már mind a szövetségesek kezén vannak. A szerbek kezén van még Prizrend 21 ezer lakossal, Monasztir (Bitolia) 50 ezer és Novipazar (Jenipazar) 12 ezer lakossal.

HIREK.

Naplójegyzetek.

* Ideje már, hogy egyszer af-eséről is beszéljünk! Illetőleg beszélhetünk. Balkáni térfoglalásunk máris különböző tereken érezteti hatását és ha egyszer minden vonalon megindul a rendes forgalom Bulgáriával, szerb területekkel és Törökországgal, ugy sok most megfizethetetlen bír és élelmezési cikk ára fog leszállni, sőt a régebbi normálisra visszaesni. Hogy példával is szolgálhassunk, a báránybőrök, melyekből a bekecskek készülnék és melyeknek az ára a rendes árna 3—400 százalékkal volt magasabb, a megnyílt behozatal következtében egyszerre leesett a régi árra és a spekulánsok, akik már a magas árakon nagy készletet vásároltak össze a még

magasabb árak reményében, alaposan rá fognak fizetni az elhibázott spekulációra. A dió ára is alaposan leszállt és nem tarthat sokáig, rövidesen meg fogja találni az utat hozzánk a bolgár tojás is, mivel ott milliószámra várnak a tojások a kivitelre. Bulgáriának mindig jelentékeny volt a tojás-kivitele, különösen Svájcba és Angliába és mivel oda most nem szállíthatnak a termelők, készleteiket a monarkiaiban és a német birodalomba fogják elszállítani. Olcsóbb lesz hamarosan a ló is, nem is szólva az élő marháról, melynek fogyasztása a belső területen lényesen csökken és most már a katonaság részére sem kell szerb területen utánpótlás, mivel ott elegendő marhát rekvirálnak a szerbektől, akik amugy sem tudták már, mit csináljanak nagy állatállományukkal, melyet most kedvök szerint értékesíthetnek. Szóval, mint a kétségen kívül közleledő béke előhírnöke rövidesen várható az élelmi-piacokon is a normális állapotok visszatérése, az angolok kiéheztetési terveinek a csödéje.

* Nemcsak az az uszorás, aki másnak szorult helyzetét fölhasználva, olyan hitelt nyújt, hogy a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás között szembeálló aránytalanság van, hanem az is uszorás, aki a háboru okozta körülményekből eredő szorultságát a fogyasztókönzségnak arra használja föl, hogy tulságos áron, aránytalanul kisebb értéket nagy ellenérték követelése mellett tegye csak lehetővé az elsőrendű életszükségletek beszerzését. Sőt azt mondhatnánk, szászor inkább uszorás az árdrágító, aki társadalmi osztályoknak megélhetését bizonytalanná teszi, mint a hitellel uszoráskodó, akinek büne nem ront olyan mértékben a társadalom sorain, mint ahogy ront az élelmiszeruszorás.

És hivatalból kell üldölni a élel-miszeruszorást. Félrendszabály az ilyen kárhuzatos büncelekménynek magánindíványra üldözése. A kísérletet is büntetni kell, ha még vétség lenne is az élelmi-szerzetsora és az uszorás tartozék visszaadni, az áru igazí értéken kívül, amit a megszorult fogyasztótól kapott. Ilyen radikális módon kell segíteni kell mielöb. Ha tudtunk a veszedelmes hadiszállítók ellen sürgös és radikális törvényt alkotni, alkossunk ilyent az élelmiszeruszorások ellen is.

— Katonai kitüntetés. Escherich Pál 69. gyalogezredbeli százados az ellenség előtt tanusított vitéz magatartásáért a Signum Laudiszt kapta.

— Dr Prohászka Ottokár hadiár-vaházra. Dr. Bekefy Remig zirci apát 2000 koronát adományozott a polgármesteri hivatal után a dr. Prohászka Ottokár hadiár-vaházra. Ezen összeg a polgármesteri hivatal gyűjtésében van kimutatva.

— Játékonycélra T. P. Jenőről 2 koronát küldött a Fejérmegyei Naplóhoz.

— Sebesültek érkeztek. Csütörtökön 314. secesült katona érkezett Székesfehérvárra, akiket a különböző haikórházakban helyeztek el. A derék sebesültek elhelyezése a legnagyobb figyelemmel és gond-lal történt.

— A Vöröskereszt karácsonyi programja: A székesfehérvári Vöröskereszt csütörtökön délelőtt ülést tartott gróf Széchenyi Viktor főispán, főmegbizott-helyettes elnökletével, hogy a hadikórházak karácsonyára 9000 koronát fog fordítani, s minden sebesült katonának ajándékot ad. Külön gyűjtést nem rendez. Elhatározták továbbá, hogy a délva-suti kisegítő, részben vöröskeresztes kórházat bezúntetik, mert a helyiségre a vasutnak szükséges van s egyébként is ezen kórház jelenleg nélkülözhető.

— Ismét feltámadt egy hősi halott. Egymásután adnak életelt magukról az olyan katonák, akiket már régen elisrattak, meggyászoltak, halottaknak vélték. Legutóbb Nagy Sándor iváncsai gazda családját érte a nagy öröm. Levelt irt a Pista honvéd fiuk messze Oroszországba, ahol már nyolc hónapja óta fogoly, de még csak most tudott életelt adni magáról. Nagy István honvéd esete is bizonyítja, hogy nem szabad elhinni a sok mendemondát, nem szabad feladni a reményt, ha eltűnik hozzátartozóink a harcúterben.

— Felhívás. Tisztelettel értesitem Székesfehérvár t. c. hölgy-közönségét, hogy az „Ottokár hadiár-vaház” körül kifejtendő gyűjtési mozgalom megbeszélése végett a helybeli cisztercita fő-gimnázium dísztermében folyó hó 20 án (szombaton) délután 4 órakor tartandó értekezletre minél nagyobb számban megjeleneni sziveskedjenek. Szógyény Marich Julia.

— Háborus emlékek. A Nemzeti Múzeum igazgatósága Székesfehérvár és Fejérmegye összes hivatalait felkérte, hogy mindennemű nyomtatványból, amely a háborura vonatkozik, illetve a háboru alatt készítették, egy egy példányt küldjenek a Muzéum részére megörzést végett.

AZ ALAGUT

nov. 25, 26, 27.

Összes előadásaira jegyek már most válthatók az

APOLLO pénztáranál.

APOLLO

Pénteken és szombaton,
november 19 és 20-án:

Folt, amely tisztít

Nagyvárosi erkölcsrajz 4 fajz.
HANNY WEISSE a főszereplben.

Az ál Asta Nilsen.

Vígí. 3 felvonásban.
Főszereplő: **Albert Paullig.**
Vasgyártás, (természet után.)

Előadások 6 és 9 órakor.

RENDES HELYÁRAK.

— **Meghívó.** A helybeli Emauzsi inatársulat f. hó 21-én (vasárnap) d. e. fél 11 órakor a belvárosi kath. kör helyiségében választmányi ülést tart, melyre a társulat választmányi tagjainak teljes számban való megjelenését kéri az elnökség.

— **Portómentesség.** A postaigazgatóság közli, hogy a hadikórházakban csakis a sebesültek levelezése portómentes, a kórházi szepté mlyeztet azonban nem élvezi ezt a kedvezményt. A mozgó kórházaknál a portómentesség a személyzetre is kiterjed. Azt magyarázná meg egyszer már a postaigazgatóság, hogy a harcra küldött újságokra, amelyekkel ingyen tudnának a szerkesztőségek, miért kell bélyeget ragasztani. Miért kell az amugy is súlyos anyagi gondokkal küzdő újságok ezen önzetlen áldozatkészségét és hazafiasságát ilyen súlyos adóval megterhelni? A posta nem tudja méltányolni a saját nagy munkáját, amelyet a háború alatt kifejt? Ha nem tudja, hát miért nem tanúlja meg? Miért nem tanítja meg rá a miniszter? Ha csak azt a munkáját tekintjük a sajtónak, amelyet a három magyar hadikórcsón érdekelnek kifejtett, már azért is megérdemelné, hogy ettől a terhől felmentésék.

— **A felmentések kiterjesztése.** A legnagyobb és legjobb méltánylást érdemlő esetekben — tudvalevően — az őszi gazdasági munkákra három hónapig terjedő felmentést adhatnak a kerületi parancsnokságok. A felmentéseket a honvédelmi miniszter most kiterjesztette a következő foglalkozási egységekre is: mezőgazdaságban felügyelet gyakorlására hivatott ispán, bérzsgazda, majoros, udvarbíró és munkavezető erdőgazda, a fatermelők és ezek üzemevezetői, felügyelő és gépészeti személyzet és munkásai erdei termékeket feldolgozó fűrészes és tűzfavágó-üzemek alkalmazottai, molnárok, halászok, kádárok, tehenészek, sörfőzők, alagsóvezetők. Hosszabb, vagy bizonytalan időre szóló felmentések, valamint a korábbi felmentések meghosszabbítása iránti javaslatokat a főispánok a földmívelésügyi miniszterhez terjesztik fel, akik azokat a honvédelmi illetve a hadügyminiszterhez teszik át. Ez a rendelet csakis a legénységre vonatkozik. A tiszték és tisztjelöltek felmentése iránti kérvényeket a honvédelmi miniszteriumhoz címezve kell felterjeszteni.

— **Marhavésa a varmegyében.** A hónapok óta tartó állatbetegségek a varmegyében nem hogy szűnőfőben volnának, hanem újabb nagyobb mértékben terjednek. Legújabbban a marhavésztségről érkeznek tömegesen a jelentések. Az állategészségügyi hatóság a legszigorúbb intézkedéseket léptette életbe, hogy az amugy is ijesztően megcsappant állatállományt megmentse a veszedelemtől.

— **Eltűntek.** Só József kisteleki születésű kubikos munkás és Tokovits Jánosné született Donna Julianna szabadbattyáni lakos hazulról eltávoztak s nyomuk veszett. Szűts Jenő varmegyei alispán elrendelte kőrözésüket.

Ha csinos és kedves háborus emléket akar szerezni, vegye meg a miniatúr vértés vitéz szobrot három koronaért. A rokkant katonákat segíti az emlékszóbor megszerzésével.

— **A Pálmay-esték** iránt óriási az érdeklődés. De ezt nem is lehet csodálni, hiszen Székesfehérvár közönségének már rég nem kínálkozott olyan művészet, mint amilyent az Uránia Színház november 22 és 23-án nyújt. Ez alkalomra a színpad is díszesen fel lesz ékesítve, hogy a nagy művész szereplése méltó keretben folyjon le. A jegyek iránt már is nagy kereslet mutatkozik és előreláthatóan mind a négy előadás telt házat csinál. A helyárak a nagy áldozat dacára is csak mérsékeltlen felemltek és úgy az színház pénztáránál, mint Ullmann dóhánytörszében már ma válthatók. Páholy 5 személyre 8 K, erkélyülés 2 K, földszinti ülőhelyek fordítottak, 1—10 sorig 1.50 K, 11—20 sorig 1 K. Mindkét napon két előadás, este fél 7 és 9 órakor.

PIUMEI kávébehozatal
SZÉKESFEHÉRVÁR
:: (BARATOK EPÜLETEL) ::

Pörkölt kávékeverékei utolérhetőnek! Saját villamos kávégyártóköldi! Telefon 250.

— **Bojto: jánahajszesz** korpasodás, hajhullás ellen kitűnően bevált szer; üvegeje 1 kor. 20 fillér. Kapható **Szűts Róbert** Magyar Korona gyógyszerterában Kossuth u. sarkán.

Tuberkulózis és háború.

Németországra és a mi népünk hadseregére nézve, mely jelenleg egész népességének körülbelül 10%-ával, férfínépességének majdnem 1-ével áll harcban, a tuberkulózis mint népbetegség természetesen úgy a fegyveres erő, mint polgári lakosság szempontjából nagy, kölcsönösen befolyásoló jelentőséggel bír. Ha a német hadsereg tuberkulózis számadatai képekben a legalacsonyabbak is, szemben a többi háborút viselő európai hadseregekkel, melyeknek nagyobb számjegyei az illető ország erősebb és gümőkórós bántalmazottságát tükrözik, kérdéses, hogy fegyveres erőnk a háború egészen más viszonyai alatt olyan gümőkórmentes marad-e, amilyen eddig volt. A lakosság itthon maradt részével kapcsolatban nincs jogunk „háborús tuberkulózis”-ról beszélni. Hála a prophylaxisos és gyógyító eljárásoknak, melyek a háború tartalma alatt is alkalmaztatnak, nem kell félünk attól, hogy a hazai körletekben növekedni fog a tuberkulózis-megbetegedések és halálozások száma. Lényegesen mások azonban az összefüggések a tuberkulózis és harcéri szolgálat, és az abban érdekelt között. A tuberkulózis-kutatás ma szigorú választalat von az első fertőzés és az újrafertőzés között. Az első fertőzés rendszerint emberről emberre történik, és pedig majdnem kizárólag nyílt tüdőgümőkórban szenvedő, bacillusos köpetet ürítő beteg útján, az ugynevezett típus humanos segítségével. Az ily első fertőzések nagyon könnyen következnek be s aránylag kicsiny bacilus-tömegekkel, anélkül, hogy a bacilusokat köhögővel valami szorosabb és hosszabb érintkezés volna szükséges. Ebből érthető, hogy az első fertőzés rendszerint már a gyermekkorban bekövetkezik és rendkívül gyakori folyamattá képez. A gümöbacillusok bovin típusának győngykoros állatok tejjével történő bekebelezése Roespe szerint csak alárendelt szerepet

játszik. Míg a fertőzés az első életévben igen veszedelmes, a gyermek korosodásával növekedő ellenállóképesége, csökken a veszedelem is, úgy hogy a hatodik éven túl az első fertőzés többnyire majdnem veszélytelen folyamattá válik.

Tehát, az összes harcra-kerülő katonák legalább 90 százaléka érintkezésbe került gyermekkorában a gümöbacillusal. Az első fertőzés náluk megtapadt, s ezért őket biológiai értelemben gümösen fertőzötteknek kell tekinteni és olyanoknak, akik mirigyekben tüdőkapuik tájékán, vagy tüdőcsucsaikban gümögócot rejtenek. Az újrafertőzések ugyancsak emberről-emberre következnek bellegzés útján és rögtön védekező természetű reakció jár a nyomukban. Hála a speciális antitestek jelenlétének, a beözölő gümöbacillusok az újrafertőzés helyén megállítható, elpusztítható, vagy fejlődésükben gátolhatóak. Így érthető, csak, hogy újrafertőzések teljesen hatástalannak maradhatnak, másrészt viszont még hónapok, sőt évek múlva is föllöbbszásokra vezethetnek, ha a szervezet védelmi erőt ártalmas befolyások és fokozott hajlamosság kimerítették. Az újrafertőzés most már tehát lehet exogen, vagyis belső eredetű, szervezetben képződő, és lehet exogen, vagyis kívülről jövő külső eredetű.

A 90 százalékon felülr már, első befertőzésen átesett legénységet a gyakori vagy tömeges exogen újrafertőzésektől ázáltal óvjuk, — és ez a könnyebben kivihető, — hogy minden fertőző köpetet ürítő egyént, amily gyorsan csak lehet, kirekesztünk a mobilis csapatalakulatokból.

Ezzel szemben gyakoribb és gyakorlati szempontból fontosabb exogen eredetű újrafertőzések meggátolására a harcra csak keveset tehetünk. A rendkívül megerősítések, kedvezőtlen időjáráshatások és hűlések, rendszertelen táplálkozás bélvavarok, vervesztés és más kárteknő befolyások elkerülhetetlenek.

Ennélfogva az arcvonal szolgálatól minden olyan alkatonat távol kellene tartani, mely a tuberkulózis kitérésére tapasztalás szerint fokozott mértékben hajlamos. Összefoglalva azt mondhatjuk, hogy a harcra szolgálat folyamán kilobbanó gümőkört háborús tuberkulózisnak mondhatjuk. Kifejődésére a gümös elsőfertőzése nem igen van hatása és gyakorlatilag nincs jelentősége.

A reaktívált elsődleges göcökből autoinfekció útján helyben vagy általános természetű másodlagos gümös áttételek származnak. Háromféle tyust különböztethetünk meg a tekintetben, hogy miként vélik aktívva a tüdőgümőkört háboruban, s lesz rendszerint rosszindulatú lefolyásúvá. Egyszer azt látjuk, hogy a tüdőnek a tüdőkapuból kiinduló s a szomszédos tüdőszövetbe terjedő, áttételeket okozó autoinfekciója van jelen, máskor pedig a metastatisáló autórég gümös csucsgócokból veszi kezdetét és halad a tüdő bázisa felé.

Végül látjuk a súlyosbodó újrafertőzést, mikor a vérben, tüdőben és béiben a gümöbacillusok szétszóródása következik be az általános kölesgümőkör képében.

A háborús gümőkórban is feltűnő szerepet játszanak azok az egyének, akik családi alkati vagy egyéb hajlamosság bélyeget viselik. A háborús gümőkör legkevésbé kedvező lefolyását nem lehet észlelni. Annál feltűnőbb volt azonban tudósítések után az áttételes gümös autoinfekció és exacerbaló újrafertőzések nagyon gyakori elmaradása.

SZÍNHÁZ.

Hanni Welso a bájos német színésznő, akit eddig csak vigjáték szerepben láttunk, ma mutatkozik be először drámai szerepben. Az Apollóban ma és holnap színe kerülő „Folt, amely tisztit” c 4 felvonásos drámának járja a főszerepét. A műsört egy nagyszerű 3 felv. vigjáték „Az Al Asta Nielsen” — melynek főszerepét Panig játsza — és a „Vasgyártás” természetes kép egészíti ki. A helyárak rendesek.

Telefon 233. — Tefon 233.

Pénteken, nov. hó 19-én:
Egynapos műsorban!

Oh ezek az asszonyok
vigjáték 2 részben.

TÖRÖTT SZÁRNYAK
Gyönyörű modern főúri dráma
3 felvonásban.

Nagyszabású pótműsor közte
az új angol-francia offenzíva
összeomlása.

2 előadás este fél 7 és 9 órakor.

APRÓHIRDETÉSEK.

Bárminemű eladásnál és vételnél a legelőszérűbb és legolcsóbb az apróhirdetéseken hirdetni. Egyszeri apróhirdetés két sorig 40 fillér, vastagabb betűkkel 80 fillér. Minden további sor 10 fillér. Apróhirdetések mindenkor előre fizetendők és a megjelent apróhirdetések után igazoló lapokat senkinek sem küldünk. Hirdetési helyek bérleténél nagyobb árengedmények vannak. Hírszöveg között rendes betűkkel a hirdetés soronkint 40 fillér, vastagabb betűkkel 60 fillér. Olyan hirdetések, amelyek a közérkölcset sértik, vagy bármi okból a sajtótörvénnyel ellenkeznek, nem közlünk. Ezen kikötés a nyilrtíri hirdetésre és nyilatkozatokra is vonatkozik.

Lapárutítók utcai eladára jó fizetéssel felvételnék. — Mint mellékfoglalkozás üzhető.

2 szobas-lakás február 1-re kiadó Széchenyi-utca 2. szám alatt. Bővebbet Simon György fűszerkereskedőnél.

4 szobas lakás fűrdőszobával és nagy üléshelyiség Kossuth-utca 4. szám alatt azonnal kiadó. Budai-ut 28. sz. ház könyvt. fizetési feltételekkel azonnal eladó. Bővebbet Kossuth-utca 4.